

найкращих прикладів правового регулювання аналогічних інститутів у зарубіжних країнах. Відповідні положення мають бути визначені як основа для формування нових підходів у сфері правового регулювання захисту критичної інфраструктури в Україні. З огляду на інтегральний характер проблеми, необхідно також вивчати різногалузеві дослідження з аналізованої тематики, зокрема криміналістики, окремі положення якої можуть бути використані у процесуальній діяльності.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури: розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 груд. 2017 р. № 1009-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1009-2017-%D1%80>.

2. Теленик С. С. Критична інфраструктура як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 179–189.

3. Бірюков Д. С., Кондратов С. І. Захист критичної інфраструктури: проблеми та перспективи впровадження в Україні: посібник. Київ: НІСД, 2012. 96 с.

4. Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

Шкурлей Юлія Юрївна,

здобувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ЯК ОДНОГО З ЕЛЕМЕНТІВ КОРУПЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Корупція у світі залишається соціально-економічним явищем, на подолання якого направлені зусилля багатьох держав. Тісний зв'язок, який існує між корупцією та легалізацією (відмиванням) злочинних доходів, потребує зосередження на проблемі корупції як джерелі формування злочинних доходів, які згодом можуть легалізуватись та використовуватись на фінансування тероризму. В умовах низької ефективності реформ та безконтрольності процесу формування ринкових відносин відбувається зрощення бізнесу та владної бюрократії, від чого криміналізація економіки стає масштабнішою, більш завуальованою та небезпечною. Економічні кримінальні правопорушення при цьому набувають ознак легального підприємництва і відбувається активна криміналізація практично всіх сфер економіки. Особливо відчутно це проявляється в зовнішньоекономічній, фінансово-кредитній, інвестиційній, податковій, торгівельно-посередницькій сферах, паливно-енергетичному комплексі, нафтовій та газовій промисловості, а також у

сфері приватизації високодохідних видобуваючих галузей народного господарства. За темпами криміналізації економіки можна судити про об'єми злочинних та інших неправомірних доходів.

Корупція як соціальне явище є серйозною проблемою будь-якого суспільства. Найбільш небезпечною формою корупції є зрошення злочинних елементів з державними структурами, внаслідок чого чиновник працює насамперед з метою власного збагачення або займається торгівлею службовими функціями. Корупційні взаємовідносини чиновництва стають елементом кримінального бізнесу. Корупція проникає до життєво важливих сфер суспільства, дає можливість встановити контроль над фінансово-промисловими групами та навіть галузями економіки, окремими великими підприємствами, лобювати свої інтереси в законодавчих органах та органах державного управління й місцевого самоврядування.

Відповідно до міжнародних досліджень у сфері антикорупційної політики, негативний ефект від корупційних діянь здійснює нищівний вплив на всі рівні економіки країни, тим самим скорочуючи об'єми приватних інвестицій, здійснюючи дистрибутивний вплив на кількість і якість державної інфраструктури, зменшуючи податкові надходження і перешкоджаючи формуванню ефективних кадрових ресурсів. Найбільш відчутним економічним ефектом корупції є відтік грошових коштів з державного бюджету та перенаправлення даних коштів на оплату видатків з меншим мультиплікаційним ефектом. Саме тому, нагальним є питання зменшення рівня корупції для України, адже, результатом корупції є ланцюг проблем в сфері державного управління, тим самим збільшуючи податкові навантаження, зменшуючи об'єм послуг для зацікавлених осіб та нівелювання довіри до державних інституцій. Протидія корупції є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою і складною справою. Тому актуальним є створення ефективної та дієвої системи протидії корупції, що містила б у собі попередження, виявлення і відповідне реагування на корупційні чинники, викриття корупційних діянь і забезпечення реалізації принципу невідворотності відповідальності за їх вчинення.

Серед міжнародних організацій, які значну увагу приділяють корупції, як джерелу накопичення коштів, що можуть брати участь у легалізації (відмиванні) злочинних доходів, особливе місце посідає FATF, оскільки запропоновані нею інструменти є комплексними та системними. У FATF розуміють, що корупція має достатній потенціал, щоб негативно впливати на економічний розвиток будь-якої країни, заважати боротьбі з організованою злочинністю та ефективному державному управлінню, а також підривати основи довіри до законодавства. Саме тому в червні 2012 року FATF був підготований типологічний звіт «Конкретні фактори ризику, пов'язані з легалізацією

(відмиванням) доходів від корупції», який був першим документом цієї організації, що був присвячений проблемі протидії корупції. У цьому звіті наведено випадки корупційних справ в урядах різних країн та окреслено орієнтири для подальшої роботи з глибшого розуміння взаємозв'язків між корупцією та легалізацією (відмиванням) злочинних доходів. Звертається також увага на прямий зв'язок, який існує між основними галузями країни та станом корупції у ній, зокрема при домінуванні добувної галузі рівень корупції в країні завжди вищий. З метою подолання корупції в добувній галузі було створено міжнародну групу «Ініціатива прозорості добувної галузі», членство у якій вимагає отримання ряду вимог щодо забезпечення прозорості добувної галузі в країні. Отримання членства у цій міжнародній організації характеризує компанію добувної галузі як надійну та захищену від злочинів, пов'язаних із корупцією та легалізацією (відмиванням) злочинних доходів. У таких країнах як США членство у цій міжнародній організації є обов'язковим для компаній добувної галузі, що є закріпленням законодавчо. Президентська комісія США з протидії організованій злочинності у 1984 р. використала таке формулювання: «Відмивання» грошей – процес, за допомогою якого приховується існування, незаконне походження чи незаконне використання доходів, ці доходи маскуються так, аби вони здавалися такими, що мають законне походження». Крім цього, зосереджено увагу на тому, що високий рівень ризику корупції та легалізації (відмивання) злочинних доходів характерний для приватизації, оскільки процедури передачі державного майна, що має велику економічну вартість приватним структурам часто піддається різним спробам втручання у цей процес з метою лобіювання інтересів певних кіл зацікавлених осіб. Саме тому забезпечення прозорості процедур приватизації та відкритості до громадянського суспільства є основою, яка повинна бути забезпечена урядами країн для ефективного здійснення приватизації та запобігання виникнення ризиків корупції і легалізації (відмивання) злочинних доходів.

Законодавство різних країн (зокрема, США, Італії, Німеччини) має свою специфіку та різні підходи до визначення доходів від незаконної або кримінальної діяльності. Наприклад, за американським законодавством, під протиправною діяльністю розуміють доходи, отримані від вчинення злочинів, пов'язаних з наркотиками, фальшуванням грошей, контрабандою, банківськими шахрайськими операціями, банківськими пограбуваннями та крадіжками, шантажем тощо. У законодавстві Німеччини під джерелами доходів, що легалізуються, розуміються злочини, характерні для організованої злочинності. З іншої позиції визначає незаконні доходи законодавство Великобританії, Франції, Канади, Люксембургу, де під незаконною діяльністю розуміються злочини, пов'язані виключно з наркотиками. Найпріоритетнішими напрямками, що характеризують сферу

відмиванням «брудних» коштів, виступають, зокрема, протидія тероризму, транснаціональній злочинності (зокрема контрабандному переміщенню людей, торгівлі людьми, незаконному обігу наркотиків, торгівлі вогнепальною зброєю), організованій злочинності і корупції, етнічним чисткам, злочинам проти людяності.

Найвпливовішою міжнародною організацією, що займається боротьбою з відмиванням брудних грошей, є Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), яка була створена у 1989 р. на зустрічі керівників країн Великої Сімки у Парижі. Одним із перших завдань FATF було розроблення Рекомендацій (загальною кількістю 40). Розроблені FATF у 1990 р. і переглянуті у 1996 та 2003 рр. 40 рекомендацій, створили загальні засади діяльності держав у напрямку боротьби з відмиванням грошей. Документ охоплює такі сфери, як: система кримінального та виконавчого законодавства; фінансова система та її нормативно-правова база, а також міжнародна співпраця. Усі країни-члени FATF взяли на себе зобов'язання боротися з відмиванням грошей і будувати свої програми боротьби на основі 40 Рекомендацій. В своєму звіті, направленому на боротьбу із корупцією, FATF пропонує конкретні інструменти, які можуть вживатися урядами країн з метою створення дієвої системи запобігання проявам корупції та легалізації (відмивання) доходів, отриманих внаслідок корупційних кримінальних правопорушень.

До таких інструментів належать: розкриття інформації про доходи і витрати публічними особами; розкриття інформації про угоди в межах державних закупівель; дотримання міжнародних стандартів з протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів; моніторинг індексів корупції та індексу сприйняття корупції з метою вжиття заходів щодо оперативного реагування на виявлені недоліки системи протидії корупції; моніторинг інших індексів, що характеризують рівень корупції.

Міжнародно-правові документи, які стосуються протидії легалізації злочинних доходів, прийняті і в межах Європейського Союзу, який побудований на так званих трьох стовпах: 1) три існуючі Співтовариства (ЄОБС, ЄЕС і Євротом); 2) спільна зовнішня політика та політика безпеки; 3) співробітництво у кримінально-правовій сфері.

Список використаних джерел

1. «Використання інструментів FATF з метою протидії корупції в Україні». Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1672>.

2. Баранов Р. О. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом як складова державної політики національної безпеки / Р. О. Баранов // Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн. – 2014. – № 9. – С. 160–164.

3. FinPost «Як відмивають корупційні доходи» URL: <http://finpost.com.ua/news/1324>.